

Bokanmälan

Sara Persson: *Corporate Hegemony through Sustainability. A study of sustainability standards and CSR practices as tools to demobilise community resistance in the Albanian oil industry*

Kim Silow Kallenberg

Många forskningsprojekt – kanske till och med de allra flesta – utgår ifrån forskarens erfarenhet eller intresse på något sätt. Det är dock vanligt att denna erfarenhet eller detta intresse döljs och hamnar i bakgrunden i själva studien, vilket är synd eftersom viktig kunskap riskerar att förbises. Autoetnografiska undersökningar försöker istället tillvarata den kunskap som forskaren har tillägnat sig genom att vara ett subjekt i världen. Autoetnografi är en metod – eller snarare en ansats – som har ambitionen att systematisera subjektivitet och tillåter för forskaren att på ett mångbottnat sätt vara en länk mellan mindre och större sammanhang. I sin avhandling skriver Sara Persson om sin autoetnografiska ansats just att hon använder det personliga som en resurs för att förstå samhället (Persson 2020: 207).

Perssons avhandling i företagsekonomi är skriven inom ramen för forskarskolan BEEGS (Baltic and Eastern European Studies) på Södertörns högskola. Den handlar om det kanadensiska oljeföretaget Bankers Petroleum Ltd. och dess verksamhet i Patos-Marinza i Albanien och undersökningen bygger i hög grad på autoetnografiskt material. Redan i inledningen tydliggörs den personliga kopplingen till det studerade fältet när läsaren får veta att Persson mellan åren 2010 och 2015 arbetat på avdelningen för samhällsansvar (det som inom företagsvärlden kallas för *Social Corporate Responsibility*, CSR) på oljeföretaget Bankers. I sin yrkesroll på företaget har hon arbetat med att hantera klagomål riktade mot Bankers från människor i lokalsamhället i området Patos-Marinza i Albanien där företaget utvinner olja. I avhandlingen studerar hon just sådana klagomål från lokalbefolkningen i Patos-Marinza och Bankers bemötande av dessa. De klagomål som analyseras handlar om villkoren för landuthyrning, om luftkvalitet och om seismisk aktivitet i området. Avhandlingens syfte är att på så sätt synliggöra de mikro-praktiker genom vilka företagets makt förstärktes och utmanades i den lokala kontexten och att få en bättre förståelse för hur implementeringen av hållbarhet och samhällsansvar påverkade dessa processer.

Det empiriska materialet i avhandlingen består av intervjuer med både representanter för Bankers och med lokalbefolkningen, material från sociala medier och Youtube och skriftligt material i form av till exempel rapporter producerade av Bankers. Men den metod och det material som framstår som kanske mest betydelsefullt – inte minst för det maktkritiska perspektivet – är den autoetnografiska ansatsen och det material i form av nedtecknade erfarenheter som den har genererat. Studien hade varit något helt annat om den personliga erfarenheten hade uteslutits eller tonats ned. Eftersom Persson är en forskare som också varit anställd för att hantera just de frågor som i avhandlingen analyseras kan hon betrakta de processer hon undersöker utifrån flera olika positioner. Detta bidrar med lager av kunskap som inte hade kunnat nås om hon inte haft den personliga erfarenheten med sig in i forskningsprojektet.

Persson skriver redan i inledningen in sig i Patos-Marinzas konfliktfyllda kontext. Området där oljeutvinning sker beskrivs som präglad av ekonomisk orättvisa. Några blir rika på oljan medan andra som lever alldeles inpå den stannar kvar i fattigdom. Detta är utgångspunkten för de konflikter som Persson analyserar. Hon står inte utanför de här konflikterna utan befinner sig mitt i dem. Persson skriver: "Those who became rich were often brief visitors; they took what they wanted and left. I am one of those persons" (Persson 2020: 21). Detta enkla konstaterande för Persson långt bort ifrån nidsbilder av autoetnografi som okritisk och med en tendens att framställa forskaren i alltför positiv dager.

Den teoretiska ansatsen hämtas från Gramscis hegemonibegrepp och Laclau och Mouffes (1985) vidareutveckling av samma begrepp. Den autoetnografiska ansatsen motiveras förtjänstfullt utifrån den diskursteoretiska förståelsen av att det inte finns någon objektiv position från vilken en forskare kan observera verkligheten. Istället använder Persson sina tidigare yrkeserfarenheter som har skrivits ner i form av autobiografiska anteckningar, samt egna dagboksanteckningar från åren då hon arbetade för Bankers. Persson beskriver sin

tillämpning av autoetnografi som en mothegemonisk artikulering som främjar nya former av kunskap. I linje med den teoretiska ansatsen förstås alltså metoden som en slags vetenskaplig motståndshandling som tillåter forskaren att se nya perspektiv vid sidan av dem som möjliggörs av rådande vetenskaplig hegemoni.

Genom att inkludera autobiografisk text och sedan också analysera dessa texter med samma kritiska ansats som görs med annat material är författaren mångbottnat närvarande. Persson blir i texten till på flera sätt vilket upplöser känslan av att författaren skulle ha sista ordet. Någon version av Persson har visserligen det i just den här texten, men det sätt på vilket hon analyserar sig själv gör att jag som läsare drar slutsatsen att meningen som skapas här är kontingent och skulle kunna omförhandlas i ytterligare ett led. Till skillnad från i de allra flesta vetenskapliga narrativ är berättelsen här därmed betydligt mindre tillrättalagd och färdig, vilket jag betraktar som en analytisk styrka. Det är den autoetnografiska ansatsen som bidrar med detta extra analytiska lager och gör verklighet av analysens självreflexiva dimension.

Sara Perssons avhandling får mig under läsningen att tänka på mitt eget avhandlingsarbete på nya sätt. Där fanns det precis som i Perssons fall starka kopplingar mellan mig som forskare och mitt fält. Även om Sara Persson vare sig delar min yrkesbakgrund eller disciplinära hemvist så delar vi erfarenheten av att forska om ett område som vi tidigare har varit yrkesverksamma inom. Jag skrev min avhandling om tvångsvård av unga med ett särskilt fokus på behandlingspersonalen – hur de förstod ungdomarna de vårdade, behandlingen de utförde och sig själva som yrkespersoner. Jag kom direkt in i forskarstudierna från ett arbete som just behandlingsassistent i den statliga tvångsvården så den typ av erfarenheter jag skrev om som forskare hade jag själv färsk både i kropp och sinne utifrån en position som praktiker. När jag påbörjade mitt avhandlingsarbete i etnologi år 2011 så fick jag tips av en doktorandkollega om att använda autoetnografi som metod. Då visste jag inte vad autoetnografi var och det blev inte heller en del av min avhandling, även om jag nu kan se

att det hade kunnat vara fördelaktigt. Jag tror att det hade kunnat vara ett sätt för mig att hantera den kunskap jag hade om fältet men som snarare var ett resultat av mina år som praktiker än av mitt fältarbete. Jag tror också att det hade kunnat bidra till en diskussion om känslor som uppstod i fält – vilket jag upplevde att jag många gånger saknade verktyg för att fullt ut analysera. Då både jag och Persson tillämpade politisk diskursteori i analysen finns även teoretiska gemensamma nämnare mellan våra båda studier.

Trots att autoetnografi nu börjar få en hel del år på nacken och på flera sätt kan betecknas som väletablerad så är det fortfarande en metodologisk ansats som i många sammanhang uppfattas som experimentell och till och med som kontroversiell. Det krävs därför en god portion mod för att som Sara Persson har gjort använda autoetnografi i en avhandling. Hennes studie är dock ett exempel på forskning som kombinerar autoetnografi med kritiska teoretiska perspektiv på ett förtjänstfullt sätt och visar att det inte finns någon motsättning mellan den autoetnografi som är teoretisk och analytisk och den autoetnografi som är personlig och känslös (jfr Ellis m.fl. 2011: 283). I Perssons avhandling finns alla dessa dimensioner närvarande samtidigt. Jag skulle rekommendera Sara Perssons avhandling till alla som är intresserade av en konsekvent och systematisk tillämpning av autoetnografi.

Referenser

- Ellis, Carolyn, Adams, Tony E. och Bochner, Arthur P. (2011). Autoethnography: an overview. *Historical Social Research/ Historische Sozialforschung* 36, 4(138), 273–290.
- Laclau, Ernesto och Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and socialist strategy*. London: Verso.
- Persson, Sara (2020). *Corporate Hegemony through Sustainability. A study of sustainability standards and CSR practices as tools to demobilise community resistance in the Albanian oil industry*. Huddinge: Södertörns högskola.
- Silow Kallenberg, Kim (2016). *Gränsland. Svensk ungdomsvård mellan vård och straff*. Huddinge: Södertörns högskola.

Citera den här artikeln: Kim Silow Kallenberg, 2021. Bokanmälan: Sara Persson. Corporate Hegemony through Sustainability. A study of sustainability standards and CSR practices as tools to demobilise community resistance in the Albanian oil industry. *Kulturella Perspektiv* 2021, vol. 30. Tema: Autoetnografi, s. 1–2.

Mottagen: 26 januari 2021 **Accepterad:** 7 maj 2021 **Publicerad:** 19 augusti 2021

Copyright: © 2021 Författaren/författarna. Detta är en Open Access-artikel som distribueras enligt Creative Commons, licens CC-BY 4.0, som tillåter obegränsad användning, distribution och reproduktion i samtliga medieformat, förutsatt att ursprunglig(a) författare och källa uppges. Se <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Kulturella Perspektiv och författaren. ISSN 1102-7908 är en expertgranskad Open Access-tidskrift som publiceras av Föreningen Kulturella Perspektiv.

OPEN ACCESS